

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
az „ATHENAEUM”
IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésénél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Am előfizetések s a hirdetményi illetek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM”
(AZ ELŐTTI NEVÉN CSÜTÖRTÖK-FÉLÉ)
NYOMDÁBAN.

Cikkek: „Erdélyi képek. XXXIV. Törés határvár. — XXXV. Kecsekő.“ *Straubert Ödöntől.* — „Az a bölcs, ki nélkülözni tud? (Költmény.) *Vajda Bertől.* — „Az eltűnt zsebtolvaj.“ — „A zsámbéki romok.“ *Myskovszky. Viktortól.* — „A pesti állatkert nyakonca (zsiráfja). — „Dorré illusztrált bibliájából.“ — „Cagliostro, a múlt század legnevezte-

tesb blívésze.“ — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“
Képek: Törés, határvár Erdélyben. (Straubert Ö. rajza.) Kecsekő Erdélyben. (Straubert Ö. rajza.) — A zsámbéki templom-rom. (Myskovszky V. rajza.) — A pesti állatkerti nyakonca, (zsiráf.) — A könyörültes szamaritánus. (Doré Gusztáv illusztrált bibliájából.)

Ujdonságok.

Mindkét lapunk előfizetési felhívását, úgy a „Hazánk s Külföld“-ét, mint a változatos, bő és politikai tartalmu „Heti Postá“-ét mai számunkhoz mellékelve veszi a szíves olvasó; s mert míg egyrészt az országgyűlés tanácskozásainak folytatása a politikai lapokat érdekesebbé, másrészt pedig a hosszabb esték a vegyes olvasmányokat nélkülözhetlenné teszik, azért mindkét lapunknak nemcsak régi előfizetőit reméljük viszont üdvözölhetni, de egyszerűszersmind számos újat is nyerni.

* (*Guyon Richárd özvegye*, szül. Splényi Mária báróné, e hó 8-dikán elhunyt Párisban, s e hó 10-ikén temették el a montparnassi sírkertbe. Sok magyar jelent meg a hős tábornok kitűnő szellemű és sokat szenvedett neje koporsójánál, és Mándy Péter festé a sírnál röviden a viszontagságteljes életet. Utána egy francia író, az ősz Eichhof beszélt, végül pedig Horváth Ignác tánár közönte meg a nagyszámu magyar közönség tanusított részvétét.

* (*A természetvizsgálók fumei nagygyűlése*) a szombati zárulással véget ért. A 100 darab aranyból álló Balassa-féle jutalmat dr. Margó Tivadar zoologiai munkája nyerte el. A megnyitó ünnepélyes gyűlés után szakosztályokba oszlottak, s ez osztályok elnökei voltak: az orvos-sebészeti szakosztály elnöke: dr. Kis Antal, az állam-orvostanié dr. Török József, a társadalmi Kubinyi Ágoston, a növénytané Feichtinger Sándor, a régészeti Rómer Flóris (ki a fumei régiségekről értekezett), az ásvány-, vegy- és földtané dr. Szabó József, a természettani Jedlik Ányos, a gazdaságtané pedig dr. Szabó Alajos. Az első nap tartott szakülések közül az államorvosi szak albizottságot küldött ki, mely a dr. Halász Géza által egy, a közegészségi ügyet tárgyzó munkára kitzűzött 100 aranyos pályakérdést formulázta; egy másik osztályban pedig határozatba ment, hogy az osztály indítványt fog a közülés elé terjeszteni az iránt 1-ór, hogy az évkönyvek ne a múlt évbeliek osztassanak mindig ki a tagok között, hanem p. o. az idei évkönyv az itt résztvett tagoknak postán utólag megküldessék; 2-ór, hogy a helyleírás a beiratáskor azonnal átadassék a tagoknak, hogy így még a gyűlés összejöttéig idejük legyen azon vidék tér- és helyi viszonyait tanulmányozni. A régészeti szakosztályban Rómer Flóris elnök felszólította a tagokat Fiume neve-

zetességeinke az ő vezetése alatti megtekintésére, mi elfogadtott, s ezután dr. Arányi Lajos bemutatta a sz. István magyar király dicsőítésére állítandó emlék-épitmény mintázatát és annak minden részleteit tanulságos régészeti anyagrazatokkal kísérvé, az általa megpendített eszmények felkarolását ajánlja, mi a hallgatóság meleg részvétévol találkozott s elvben teljesen elfogadtott, a ki vitel miképi eldöntése pedig a közp. bizottmányra hagyattott. Ezalatt mintegy 150 természetvizsgáló egy Lloyd-gőzösön kirándulást tett Velencébe, honnan egy napi mulatás után visszatértek. Méltó még azt is megemlitenünk, hogy Pola kikötőváros hazafias szellemű polgári Vörösmarty „Szózat“-át Cipriani Iván által olasz nyelvre fordittatván, e fordításból „Apello di Michele Vörösmarty“ cim alatt 1200 példányt küldöttek fumei polgár, Randid Antalhoz azon megkereséssel: hogy ezen átküldött füzeteket a Fiumében megjelent magyar orvosok és természetvizsgálók között, mint Pola kikötőváros polgárainak emléket kiosztaná. E hó 9-ikén kirándulás volt a „Vulcan“ és „Afrika“ gőzhajón Veglia mellett el Zengg felé. A parton mindenütt nagy közönség üdvözle az utasokat. Volt lakoma is elég. A zárulás (e hó 11-ikén) a jövő nagygyűlés helyéül Aradot tűzte ki, elnökül pedig József főherceget; alelnökökül dr. Poor Imrét és Atzél Pétert választották. Megemlítjük még, hogy Fiuméből sokan készültek Turinba, hogy meglátogassák Kossuthot. Kossuth erről értesülvén, Velencébe ment, s ott találkoztak vele honfitársai.

* (*Két könyv Mátyás király könyvtárából.*) Bartalus István, ki a magyar zene történetére vonatkozó adatokat kutat a német zárdákban, sok régi zeneműre akadt; többi közt Göttingenben a magyarországi pálosoknak több régi missaléjára és choral-könyvére is. Ugyanitt ráakadt Mátyás király elpusztított könyvtára két kötetére. Ezek egyike Bessarion, konstantinápolyi patriarcha munkája, három különböző egyházi kérdés fölött. Igen szép kézírással van írva 56 levél finom hártypapírra initialékkal, több helyen aranyos betűkkel. Az első levelen Mátyás cimere látható. A tábla fából van bérrel bevonva, aranyos nyomással, közepén pedig a Hunyadyak cimereével; ugyane cimér disziti a hátsó táblát is. A könyv már kopott. A másik szintén irt könyv, és Cicero négy beszéde van benne. Ebből a Mátyás cimere kimosták, hihetőleg azért, mert valaki nem tisztességes uton jutott hozzá; valamint más táblát is tettek rá. De az előbbi könyvvel egyforma tollrajzok és alakok kétségen kivülívé teszik, hogy e könyv is a Corvinából való.

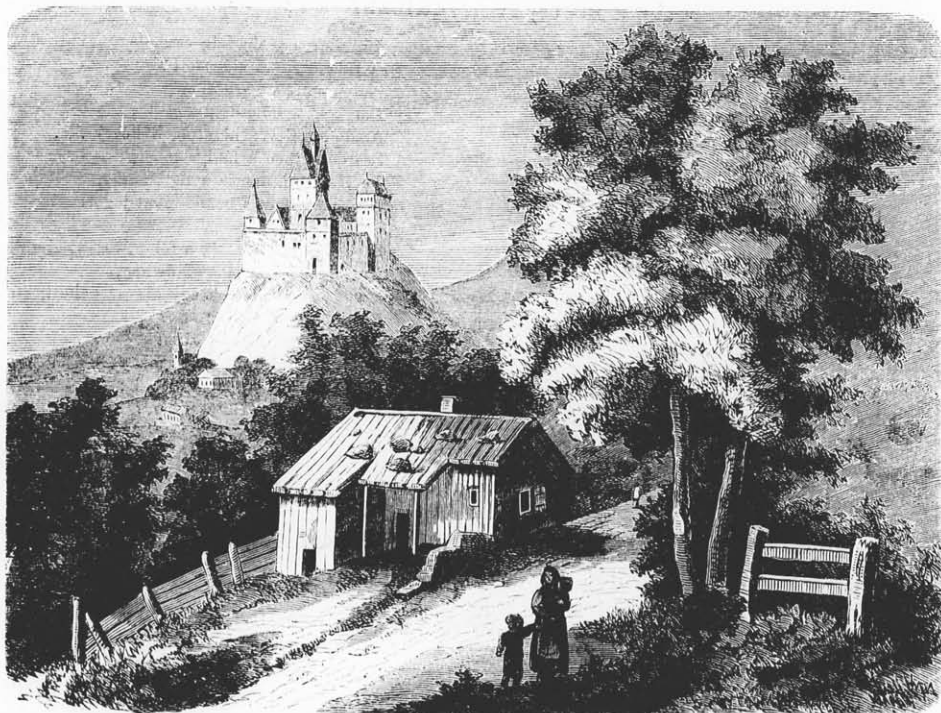
Ötödik évi folyam.

37. szám. Pest, 1869. Szeptember 16-án.

Erdélyi képek.

XXXIV. Törcs határvár.

Törcsvár, hasonló nevű szoros végén, a Törcs vi-
ze s a vámépületek közelében, igen magas szikla-
dombon áll. Alapítási ideje a XIII-ik század elejére
esik, a mikor ugyanis mint faerőd, a német lova-

Törcs, határvár Erdélyben. (Straubert Ö. rajza.)

gok birtokában volt. Thuróczy szerint I Lajos
király idejében, kőből újra építettett. 1493-ban
II-ik Ulászló 3000 forintért Brassó városnak zá-
logba adá azon kikötéssel, hogy a nevezett város
tartozzék a várat gondozni és őrséggel ellátni. A
háromezer forint 1639-ben 10,500 forint haszon-

bérré emelkedett, míg végre II. Rákóczy György Töröcsvárat a hozzá tartozó falukkal 11,000 forintért Brassónak örök áron eladá.

Szilárd falait 1530-ban Mózes vajda huzamos ideig eredmény nélkül döngeté. 1612-ben Báthory Gábor feladás folytán vette be. 1690-ben Tököly ellen 50 ember 3 hóg védelmezé.

Utóbbi időben nem az ellenség visszatartására, hanem csak a szoros őrizeteül kirendelt néhány katona elszállásolására használtatik.

1849. jan. havában, a századokon át annyi ellenséget visszaartó falak mellett kurjongva vult be a muszka sereg egy osztálya, hogy Bem apó 1849. mart. 17—18-án őket a vörös-toronyi szorosnál kiűzhessse.

Végül megemlítem még, hogy a vár ép, s magas falai góth s byzanci modorban építvék. Sok helyt töredezett, de nagy részben ép faragványai művész kezéből kerültek ki.

XXXV. Kecsekő.

Nem lesz tán érdektelen, ha a t. olvasónak Erdély nevezetességei közül ez alkalommal a sajtóságos idomu „Kecsekő“-t bemutatom.

Ha a roppant meredek hegyre, nem minden veszély nélkül, fölkapaszkodunk, a kilátás a Maros völgyére, az oláhországi havasokra oly egyszerűen szép, hogy a néhány négyszög ölnyi tetőn örömmel engedjük át lelkünket a szemlélés által nyert gyönyör érzetének.

Mondják, hogy e hegyről szép időben, jó távcső segítségével a budai hegyek láthatók; mi azonban valótlán, mert az említett hegyek s a kecskekő között égbe meredező nyugoti havasok a kilátást tökéletesen elzárják.

E hegy elnevezését hihetőleg meredek oldalaitól nyeré, melyeken csak a kecske járhat biztosan.

Straubert Ödön.

Az a bölcs, ki nélkülözni tud?

Ne mondjátok! Elavult e tan ma:
„Az a bölcs, ki nélkülözni tud.“
Menjünk vissza, ez a butasággal
A világba egy forrásból jut.
Csendes hajlék: megelégedés; de
Léggkörében csak törpe terem.
Mennyivel szebb fennt, a szirtek ormán
Elemekkel a hős küzdelem!

Diogenes hordajából végre
Az utókor csapra mit ütött?
Gyermekjáték! mely már gyárainkban
Rég elégett a szemét között.
A hajót nézd: mint szeli a tengert,
A küzdő agy ime mit mutat!
A vad elem ura lett magának,
Ma már nem nyög rajta gályarab.

Hol élne a szabadság eszméje,
A rabszolga ha elégedett?
Nérók sorát olvasnók még ma is
Eme gyáva bölcsesség megett;
Ámde kilép Washington, Rákóczy . . .
Zsarnok éjben a fáklya lobog.
Te vivtál ki, nemes nyugtalanság,
A népnek hont s benne szent jogot.

S mit itél e bölcsesség a fölött,
Kinek szük volt már az ő-világ,
S míg magának csak egy kis sír kellett,
Rátok hagyta Californiát?
És ott, midőn Galilei kutat
S magasabbra nyit a tudomány, —
Kik népeket haladásra hívnak:
E nagy lelkek örültek talán?

Leborulok fényes oltáridnál
És imádlak: dicső küzdelem!
Nélkülözni: tétlenek erénye;
Bölcseségték mélyen megvetem.
Tetterőben él az égi szikra,
Eunek nyiss tért, ember, ide lent;
Hivatásod szent, az isten küldött,
Ki általad remekel, terem.

Vajda Berta.

Az eltűnt zsebtolvaj.

A ki sok éven át bibelődött bűnvádi esetekkel s a bűnösöket szorgalmasan tanulmányozta, az dicsekedhetik, hogy nagy talentumok és jelle-

mek ismeretére jutott, melyek valóban nagyszerűek valának s csak a téves nevelés és szomorú körülmények által jutottak a gonosz tettek ösvé-

nyére, s hogy e ritka jellemek és tehetségek más körülmények között az emberiségnek valóságos áldása- és fűvére szolgáltak volna.

Ily jelenség volt Kasebier, egy hallei szabó fia. Már gyermekkorában a legfényesebb szellemi tehetségeket tüntetve elő, a mellett igen jó kedélyű is volt, úgy hogy szülői nagy örömek reményére lettek általa jogosítva. Fájdalom, azonban már az iskolában rendkívüli hajlamot mutatott a csempészés és mindennemű csalások iránt. Ha valahol egy garast esenhetett, több öröme volt, mintha egy tallért kapott volna ajándékba. Hanem jólelkűsége e tényeknél mindig kitént. Szegényebb tanulóársaitól soha sem vett el semmit; sőt ezeket megajándékozta azon zsákmányból, melyet más, gazdagabbaktól elidegenített. E jellemvonás későbbi, nagyban üzött csalásai és lopásain is végigvonul. Rajta-kapni vagy elámitani ritkán sikerült valakinek, bár a hol csak megfordult, mindenütt hiányzott valami. Szerencsétlensége volt, hogy orgazdákra talált, s a nagy előnyök mellett, melyekben ezeket részesíté, egészen biztos volt.

Kittinő tehetségei, különösen a nyelveket illetőleg — nevezetesen a francia nyelvet úgy beszélte, mint akár egy született francia — eszköz-lék azt, hogy, először az egyetemi hallgatók sorába lépett. Ő a jogi tanulmányoknak szentelte magát s gazdag pártfogóitól, kik tehetségeitől sokat reméltek, erre nézve nagy pénzsegédelmet kapott.

Mint külsőleg is megnyerő s vidám társalgó, társainak mihamar kedvence lett s ezek tetszése lelkesíté őt sokszor a legvadabb „stiklik“-re is. Ritka tehetséggel birt mások arcát, testállását és beszédét csodálandó hasonlatossággal utánozni, mi által a legóriásibb csalásokat hozta létre. E tehetségét sokszor felhasználta, hogy az utánzóttak költségére bolond dáridókat csapjon; többször meghalt egyének alakját is utánozta, mi által a babonás embereket majd bőrükből ugrasztotta ki.

E bolondos diák-élet nem hozhatott sok jó eredményt. Kasebier rozsz fát tett a tűzre, egyik pártfogóját a másik után vosztotte el; egészen segély nélkül állott, s végre Hallet elhagyva, a vidéken barangolt, mint kalandor, mely minőségében a francia nyelvbeni jártassága nagy előnyére volt. Egyszer mint orosz herceg utazott s a fűrdők- és a német kisebb városokban nagy megtiszteltetéssel fogadták. Mint ügyes s szerencsés játszók, sok pénzt halmozott össze. Hatos fogaton járt, csillagokat s rendjelvényeket viselt s fényes udvari személyzete volt, kik nem valának mások, mint bizalmas em-

berei s iparlovagok, kiket maga köré gyűjtött. Sokszor tele marokkal szórta a pénzt a nép közé, mely őt mindenütt környezte s ujongott, ha nyilvánosan megjelent. Kisebb helységekben a hatóságok ünnepelesen fogadták, hol ő azután igen bőkezűnek mutatta magát a helység szegényei iránt. Sőt rendszalagokat osztogatott s kimondhatlan öröme telt abban, ha a megajándékozottak e rendjelekkel fölékesíték magukat s büszkélkedtek. Valóban csodálandó ügyességgel birt; oly egyéneknek, kik drága gyűrűket viseltek ujjaikon, tettezett orosz barátság- és durvasággal szorította meg kezüket, mialatt a gyűrűt szépen levonta, a nélkül, hogy ezek még csak sejtették volna is ily gonosz megraboltatásukat.

Hősünk hercegsége azonban Karlsbadban végét érte. Itt ugyanis egész bandájával együtt mint hamis játékos, elfogatott. Saját személyét illetőleg sikerült neki megmenekülni. A herceg szerepét egy egyenes szívű magános polgár szerepével cserélte fel. Így érkezett meg Odera melletti Frankfurtra, 1728-ban. Itt egy tolvajvezérnek bandájával titkos összeköttetése volt. Kasebier emberét azonnal felismerte, mihelyt a városház délkeleti részén egyszer állani látta. Hozzá ment és felajánlotta neki szolgálatát. A megállított először totótól talpig végig nézte az új jövevényt és arisztokratikus betyár-büszkeséggel jegyezte meg, hogy társai választásában igen finnyás, s hogy csak a legkiképzettebb egyéneket fogadja fel. E bizarr megjegyzésre Kasebier átnyujtá neki óráját, melyet az imént esent zsebéből. Ez igyekezett kifejezni, hogy ő a csenést észrevette, hanem vizsgaképen azt ajánlá neki, hogy egy arra menő idegen úrtól, kinek két kabátja volt, az egyiket lopja el.

Kasebier azonnal dolga után nézett, követé az idegent s kabátját hátul észrevétlenül kettéhasítva, udvariasan adta tudtára e kárt, mely által nyilvános guny tárgyává teheté ki magát. Az idegen megköszönte s nevetve jegyzé meg, hogy ő talán szabó. Kasebier igent mondott, s egész udvarias-sággal ajánlotta fel magát, hogy e kárt rögtön kijavítja. Mindkotten egy közel kávéházba tértek be. Az idegen leveté a kabátot. Kasebier egészen az ajtóhoz ült vele, s elkezdte a varrást. Az idegen nem távozott mellőle. Ez rá nézve igen kellemetlen volt. Egyik tüt a másik után törte, míg végre az érkődő idegen kérte, venné őtalm alá a kabátot addig, míg új tükkal fölszerelve magát, ismét visszatér. Kasebier visszatért, s újra munkához fogott. Hanem az idegen még sem távozott oldala mellől. A kávéház végre nagy számu vendéggel telt meg; az utcán egy csapat műlovag

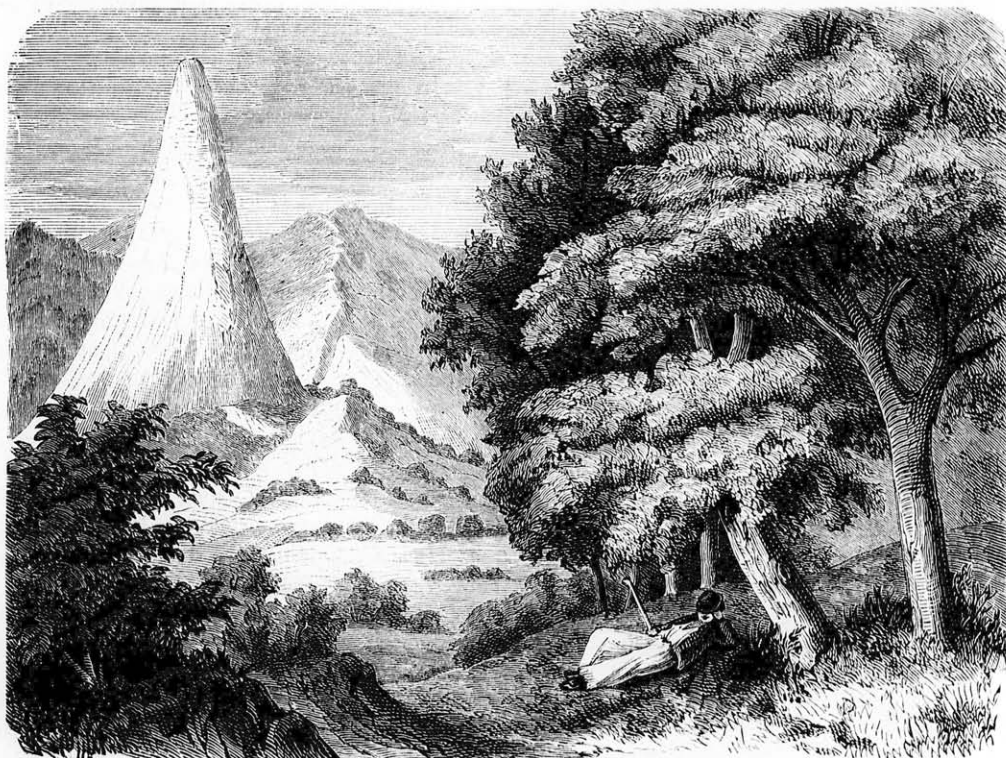
vonult el; minden vendég az ablakhoz sietett. Kasebier használta az alkalmat, a kabáttal szépen elosont, s átadta a vezérnek. E bravourja következtében a társaság tiszteletbeli tagjává lett.

Csodálatos proteusi talentuma volt azon eszköz, mely által társainak hihetetlen számú pénzeszrényt, és annyi értékes holmit hordott. Nem sok idő telt bele, s a veszedélyes társulatnak ő lett kapitánya. Kasebier neve messze földön rettegett volt, s fejére nagy jutalmat tűztek ki. Bár ily híres is volt neve, Kasebier gyilkosságot soha sem követett el, s azt sem engedte, hogy ezt társai valamelyike elkövesse.

meglátogatni, azért az ő pénzszekrényét sem ő lopta el.

Kasebier másnap reggel elhagyta a szegény vendégszerető lelkészét. Alig hogy eltávozott, a lelkész az egész ellopott összeget iróasztalának szekrényében találta, következő iratmelléklettel: „Kasebier örvend, önnek ezennel tisztelete bizonyítékát adhatni.“

Egy alkalommal, midőn sietve kellett eltávoznia, betért egy vendéglőbe, egy pár mérő kukoricát vett, s az udvaron hosszú sorban szóratta szét — sertéskereskedőnek adván ki magát — s megjegyzé, hogy sertései minden pillanatban

Keeszekő Erdélyben. (Staubert Ö. rajza. Szövege az 578. oldalon.)

Jószívűségének bizonyítékát adta, midőn egyik embere egy szegény falusi papot károsított meg, ellopván a tartalmas egyházi pénztárt, mely ennek őrizete- s felelősségére volt bizva. A szegény lelkésznek meg kellett az összeget térítenie, mi miatt majd kétségbeesett. Pár nap múlva megjelent nála Kasebier egy tudós képében, s meghallgatva veszteségének elbeszélését, megjegyzé, hogy a tolvaj nem lehet más, mint Kasebier. Meglepetve hallotta ekkor a lelkész nyilatkozatát, miszerint Kasebier a szegény emberektől soha sem lop t, hogy csak a gazdag embereket szokta

megerkezhettek. Midőn pedig meg nem érkeztek, kérte a vendéglőt, adna neki egy háttas lovat, mivel sertései alkalmasint utat tévesztettek. A vendéglős átengedte neki lovát, miért ő kövek és rézpénzzel telt erszényét hagyta hátra. Utját a lovon mihamar megtette s miután céljához ért, a vendéglős lovát egy követ által küldte vissza.

Nagy szerencsétlenség volt reá nézve, hogy legügyesebb és legmerészebb társait elvesztette, a mint ezeket különféle betöréseknél kézrekerítették. Ez által legszilárdabb támaszaitól lön meg-

fosztva. Most már előtte sem látszott biztosnak a Németországban maradás. Elhatározta tehát, hogy rövid időre Angolországba rándul, s ottani jólétét nagy ügyességgel alapította meg.

Igénybe vette most tehetségét: idegen kéziratot utánozni. Hamburgból egy általa jól ismert gazdag kereskedőnek irását utánozva, egy Londonban lakó ügynökének azt írta, miszerint az ő kedves fia kedélybetegség következtében az atyai házat elhagyta s valószínűleg Londonba ment; azért mint atya, kéri, hogy fiát, kinek jellegeit is odamellékelé, melyek természetesen nem voltak más jellegek, mint az író Kasebieré, a lehető nagy figyelemmel kerestesse, fogadja vendégszeretően, a szükséges hitelezést nyissa meg számára s ha netalán valami esetlenséget követne el, atyja felelősségére tudja be neki és biztosítsa, hogy atyja kész megbocsátani.

Kasebier azonban Londonba utazott. Itt mindennap egy tömegesen látogatott kávéházba ment, leült egy magános szögletbe, olvasta az újságokat s a különcöt játszta. Pár nap múlva megjelent a kávéházban egy rendőr hivatalnok, a ki

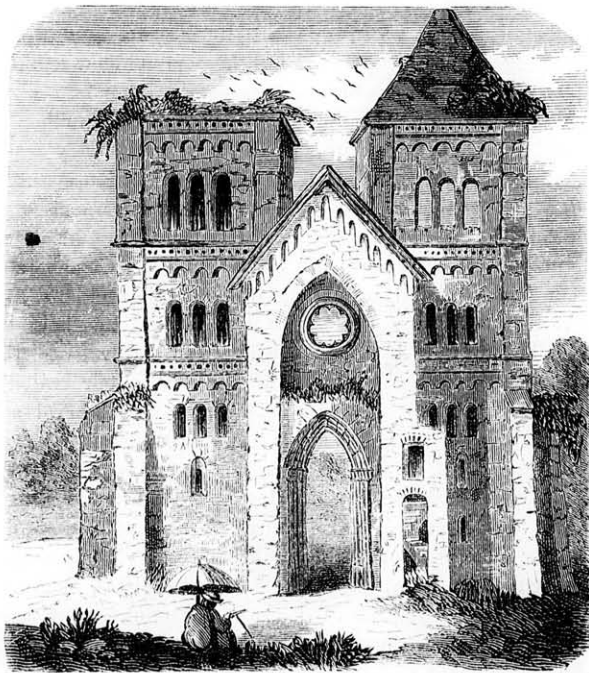
minden idegent szorgosan szemügyre vett és így Kasobierre is ráakadt. Udvariasan kérdeztetvén kilétéről, a hivatalnoknak megmondta a hamburgi kereskedő nevét, mint sajátját, mire fel lön hívá, a rendőrt a londoni ügynökhöz követni, ki látogatását epedve várja. Kasebier mindenféle kitéréseket mutatott, végre mintegy kényszerítve követé a rendőrt az ügynökhöz, ki vég nélkül örvendett, hogy hamburgi barátjának ilyen nagy szolgálatot tehet. Majdnem csupa örömben fulasztotta, mindennemű szórakozást ígyekezett neki szerezni; végre kérelmére jelentékeny pénzüsszeget adott, melylyel Kasebier azonnal Hollandba osont.

Itt zsebmetszései, betörései és csalásaival nevezetesen a nagyobb városokat tisztelte meg. Mindamellett azonban mint jóltétvő is kitüntette magát. A szegényebb családokon segített, házasságokat kötött s a vagyontalanokat igen bőkezű nászajándékkal látta el. A rendőrségnek soha sem sikerült őt elfogni, bár neve és tetteiből nem csinált valami titkot, mihelyt valamely várost elhagyott.

Végre Berlinben, hol ismét egy társulattal működött, elfogatott. Egyik embere árulta őt el, kit egy megrabolttal való goromba bánásmódja miatt a társaságból kiküszöbölt. A tárgyalás rövid volt: Kasebier lopásai s számos csalásai miatt kötéltre

ítéltetett. A király azonban — tekintettel minden gonosz tette mellett tanusított emberiség- és kiméletére — e büntetést élethossziglani várfogságra változtatta. Elvitetése előtt még a megseprűtetés terhét és gyalázatos büntetését kellett eltűrnie.

Mostoha sorsa a király halála után szerencsés fordulatot vett. Nagy Frigyes kiemelte őt fogságából s a nem sokára megkezdett hadjáratban főkémjévé alakította. A még mindig erő-

A zsámbéki templom-rom. Myskovszky V. rajza. (Szövege az 582. old.)

teljes férfikorban levő K. rendkívüli képességeiről ő is sokat hallott, azért elhatározta, hogy maga nézi meg s maga fogja kissé oktatni. Kasebier a királyhoz parancsoltatott. Az előszobában több tábornokot és minisztert talált, kik előtt egy félkegyelmű arcát vette föl. Megjelenése feltűnt. Kilétéről kérdeztetvén, megmondá nevét. Mindnyájan zajos kacajban törtek ki. Kasebiert mindnyájan egészen más embernek képzelték s azt hitték, hogy a király csunyan csalódott. Gunyos élcek s megjegyzések hullottak e nyomorult alakra, a mint görbe háttal, előre billent fej-, hosszú arc-, görbe lábak-, összeszugorgatott karok- és halvá-

nyan pislogó szemekkel állott előttük. Egy testes tábornok, ki lehangosabban kacagott, még azt a megjegyzést is tette, hogy ő ál-, s nem a valódi Kasebier. Kasebier valóságos borjupofával erősíté, hogy ő az igazi Kasebier. A tábornok valami kísérletet kívánt tenni. Kasebier kérte őt, határozna meg, mit kelljen ellopnia, s a tábornok nagy önbizalommal azt mondá: lopja el zsebéből óráját.

Kasebier ezután a királyhoz vezetették, ki előtt eredeti alakjában mutatta be magát, s ki nagy jutalom ígérese mellett fontos teendőket bízott rá. Kasebier ígérte, hogy a benne helyezett bizalomnak megfelel s most utójára még azon engedélyt kérte ki magának, hogy a tábornok óráját ellop-hassa, elmondván az előszobában történeteket is. A király nevetve adta be'egyvezését.

A tábornok másnap délután fényes társaságban egy kertben mulatott. Kasebier, mint idegen francia gróf, hasonlóképen megjelent. Finom öltö-zéke, briliánt gyűrűi, tökéletes francia beszéde, udvarias modora s szelleműs társalgása az átalános érdekeltség tárgyává tevék. A társaság szó-rakozott ide s tova a kertben. Kasebier követte a tábornokot s drága burnótszelencéjéből megki-nálta, melynek élvezete után a tábornok erősen prüszkölt. Kasebier kivette zsebkendőjét s a burnót-maradványokat letörülte ruhájáról s óráját észrevétlenül vonta ki. Kis idő múlva eltávozott.

Pár perc múlva a tábornoknak szolgálja egy idegent jelentett be, ki vele minden áron beszélni akar. Kasebier idiota alakjában jelent meg s a tábornoknak átnyujtá óráját. . . . A tábornok nagyot nézett; hogy órája hiányzik, csak most vette észre. Kasebier egyszerre a francia gróf alak-ját és beszédét vette fel s az elámuló tábornoktól nagy jutalmat nyert ügyesen kivitt tolvaj-csiny-jéért.

A királynak e csiny igen nagy öröme ré szolgált. Kasebier azonnal hasonló nehéz vállalattal bizta meg. A király jelenlétében kellett a b. . . . i érsek gyémántos mellkeresztjét ellopnia. Kasebier a később oly nevezetessé lett merénylőre vállal-

kozott, s a hadsegéddel egyetértve az asztal alá rejtőzködött s az érsek asztal kendőjét lehurta;] midőn ez utána hajolt, keresztjét nagy ügyességgel levágta, melyet a király elámuló birtokosának fő-dött tálcán nyújtott át.

Hanem ha e rendkívül ügyes tolvajnak hasonló csinyeit akarnók elbeszélni, az adomák országába tévednének. Egyszer ellopott egy paraszttól egy lovat s nem messze lakó szomszédjának adta el, mialatt ettől ellopott egy tehenet, s a lovafoz-tott parasztnak adta el. Annyi bizonyos, hogy a királynak mindent kikutató, ügyes s nélkülözhet-len kémje volt s minden tetteért gazdag jutalmat nyert. Leginkább parasztnak öltözve vitt a vá-rakba gabonát stb., játszta a részegét, majd há-zaló lett s sokszor a legdurvább bánásmódot kel-lett eltűrnie, sőt sokszor közel állt már azon pont-hoz, hogy mint kémét felakaszszák, mivel hibátlan testalkata s különösen finom kezei, rongyos pa-raszt-ruhájával ellentétben álltak. Maga a király sem akarta hinni, hogy a paraszt szerep oly sze-renesen sikerüljön neki, míg egyszer e szerepé-ben őt magát is rá nem szedte.

Kasebier végre a királytól oly feladatot kapott, melytől maga is visszaborzadt s a nyilván fenye-gető halál miatt el sem fogadott. Midőn pedig azon ajánlatot tették neki, hogy vagy e feladatot kell teljesítenie, vagy élethossziglani fogságába tér vissza: a kivételre vállalkozott és elment.

A feladat mibenlétéről soha sem hallott senki semmit. Kasebier azonban nem tért többé vissza; ez utolsó eltávozása után nyom nélkül eltűnt. Hogy a feladat megoldását kísérlette volna meg s az ellenség kezébe esett, a valószínűséggel sem volt határos. A király a legpontosabb nyomozá-sokat eszközöltette, nevezetesen más kémektől szorgosan tudakozódott utána; kémek sohol sem akasztottak fel. A legvalóbbszinű az, hogy tete-mes szerzeményével messze földre vonult s ide-gegn földön, idegen név alatt letelepedvén, oly tényszerű élet után végre nyugalomban élt.

A zsámbéki romok.

A „Hazánk s Külföld“ ez idei 26-dik számában volt szó Kossuth tinnye lakházáról, hol közlő egyszersmind fölemlítette, mikép ezen helység hegyeiről igen szépen látszik Zsámbék mezővá-rosának kies vidéke, s azon romok, melyek annak földszét képezik. Tinnye az esztergomi államon Budától jó két órányira fekszik, innen pedig Per-

bál és Tök falukon keresztül 3—4 óra alatt szép fasonon át jutunk Zsámbékra.

A nevezetes romok a városkát kerítő nyugati halmokon emelkednek s minden utazó figyelmét magukra ragadják.

E romok a régi zsámbéki praemontrei zárda s temploma maradványai, s vajjon mikor és ki által

épültek, az még eddig hitelesen nincs megállapítva. Annyi azonban bizonyos, miszerint a XIII-dik század első felében már a praemontrei szerzet alapítványa volt. Egy régi okiratban (az 1258-dik évről) Zsámbék mint: „*Monasterium B. Joannis de Samboch*“ fordul elő, és 1295-ben a praemontrei szerzet zárdái közé soroltattott.

Későbbben, 1475-ben, IV. Sixtus pápa helybenhagyása következtében, a zárda templomával együtt a paulinusok szerzetének engedettett át, de már az 1542-dik évben, mely a keresztény hadakra oly szerencsétlenül végződött, a törökök által tetemesen elpusztított, a zárda terjedelmes jóságai pedig I. Lipót császártól a gróf Zichy-családnak adományoztattak.

1763-ban e zárda temploma még meglévő ép részeit egy földrengés rommá változtatta. — Valóban bámulatra méltó, miként e zárda falai a több mint három századon keresztül tartott pusztítás dacára mégis fennmaradtak, most is erősek, és még továbbra is ígérkeznek az idő vasfogával dacolni.

A fennmaradt részek diszitményeiről ítélve, e templom a XIII-dik század tökéletesen kiképzett román izlésében három hajóból állt, melyek kelet felé félkörídomu apsidákkal voltak ellátva. Belrendezése tekintetében igen megegyez a lébényi,

és sz.-jáci templomok beosztásával; ugyanis szintén basilica-modoru, mely modor szerint a középhajó magasabb volt a mellékhajóknál; — a három hosszhajó csúcsivezetű keresztboltokkal, az apsidák pedig félgömb-idomu boltozattal voltak fedve.

E rom nyugoti részén létezik a főkapuzat szép román izlésű oszlopaival és diszitményeivel, s ugyan e részén a falazat két csonka tornya emelkedik, melyek emeletei román izlésű oszlopocskák által elválasztott hármass ablaknyílásokat (triforiumokat) tüntetnek elő; ezenfelül a párkányzat fogas diszitményekkel és consolákkal van ellátva, melyek még többnyire jó állapotban vannak.

A mellékelt rajzon látható e templom-rom nyugoti része. A falazat faragott kövekből állt, s a vakolat még jelenleg is oly erős, hogy egyes köveket a falazatból csak a legnagyobb erőfeszítéssel lehet kivenni, azonban mindezek dacára az oda való emberek házaik és pincéik fölépítésére a szükséges köveket sokáig e romokból vették s ha e vandalizmusnak eleje nem vétéik, egy pár évtized lefolyása mulva hazánk egy nevezetesebb történeti műemlékkel szegényebb leendett.

A dombról, melyen e rom áll, gyönyörű kilátás nyílik az alatta elterülő vidékre.

Myskócszky Viktor.

A pesti állatkert zsiráfja (nyakonca.)

Pesti zoologiai kertünk egyik legszebb s legszivesebben nézett példánya kétségkívül a zsiráf (*Camelopardalis Giraffa*), melynek neve az arab *Zuraphatta* elrontásából ered. Állatkertünk ezen példányhoz ő felsége, a királyné kegyéből jutott hozzá a schönbrunni menagériából. A zsiráfnak Európában tovább-szaporodása a ritkaságok közé tartozik, ez azonban megelett itt, s képünk szépen kifejtett borjával együtt ábrázolja. Zsiráf-borjunk azonban tavaly késő ősszel valami agybántalomban megbetegedett, a miért le kellett azt szünni. Az állatkert akkori igazgatója, Xántus János tisztelt barátunk a zsiráf-borjúból lakomát készített, melyre több természetdudós és szerkesztőt meghívott; a mi szerkesztőségünk is hivatalos volt, de nem dicsekedhetik vele, hogy a különben igen jóízűnek mondott zsiráf-borjúból evett volna.

Olvásóink ezen szép és alakjánál fogva különös állatot bizonyára bővebben is óhajtják megismereni, s azért némely adatot ide igatunk róla. A zsiráf hazája eredetileg nem igen terjedelmes, t. i. Közép- és Dél-Afrika rónája, a Sahara déli hatá-

rától néhány foknyira ez egyenlítőn tulig. Az őskorban, úgy látszik, hogy Nubiában is elég gyakori volt.

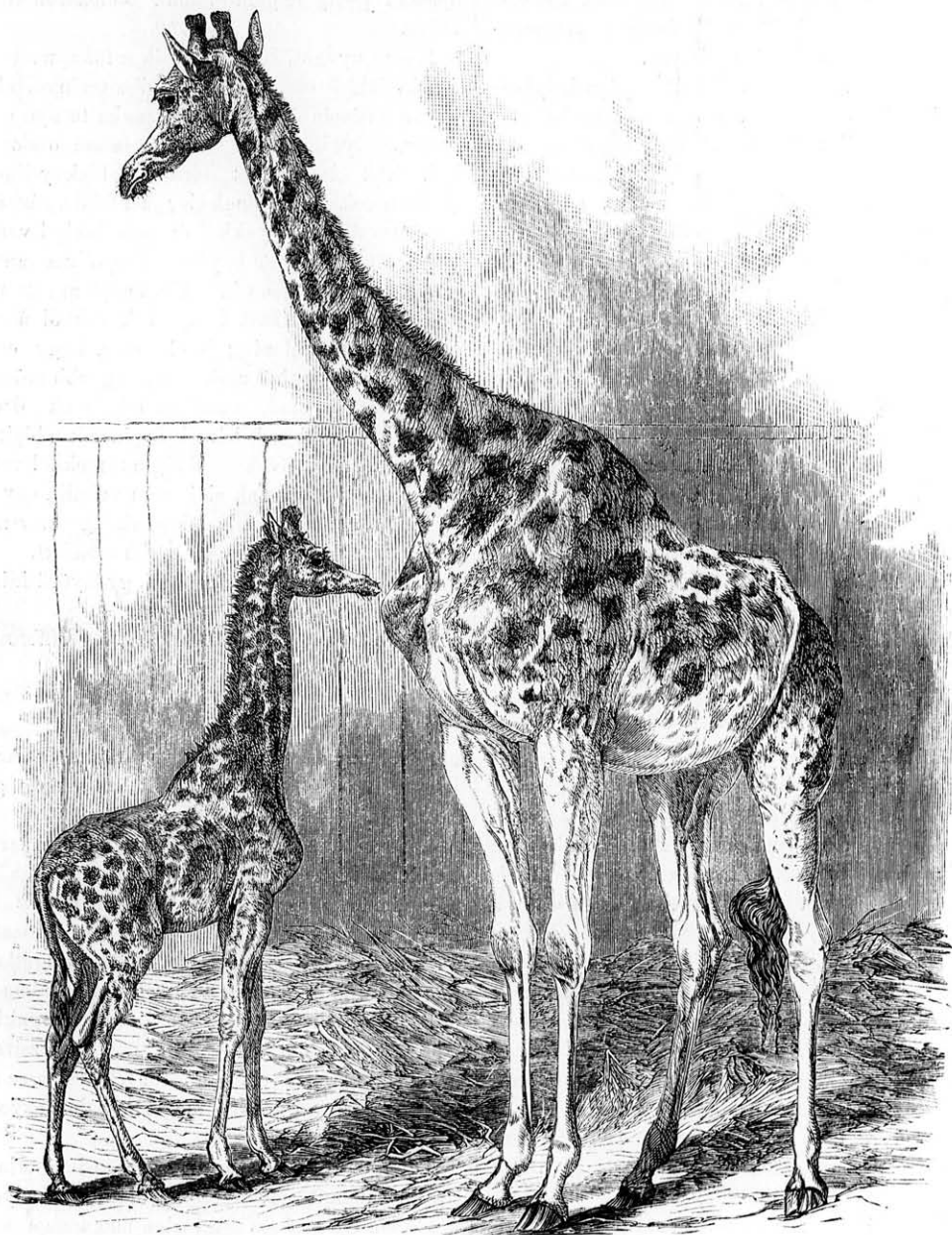
Rendesen 4—8 darabból álló nyájokban tartózkodik, melyek egymás közt békésen élnek, s csak egy ellentől, az oroslántól félnek, mely az ivóhelyeken leselkedvén, hirtelen szökik áldozatára s azt karmaival megragadva, addig fojtogatja és marcangolja, míg össze nem rogy. Fájdalma — miként állítják — soha sem nyilvánul hangokban. Gordon, angol utazó úgy lőtt meg egy zsiráfot, hogy ez képtelen volt a földről felkelni, s ez ropant szenvedései dacára még sem adott egyetlen hangot sem.

Táplálékul nem annyira a földön levő alacsonyabb fűnemű növényeket választja, melyeket különben előtestének szertelen magassága miatt csak bajjal legelhet le, mint inkább a fák leveleit. Ha fűvet akar legelni, első lábait nagyon szét kell terjesztenie s nyakát megfeszítve lenyújtania.

Legkedvesebb tartózkodási helyeiül a tisztás erdők szolgálnak, bárha nagyság- és gyorsaságánál fogva az elefántén kívül egyéb megtáma-

dástól alig kell tartania. Thibauth, francia természettudós — ki a kordofáni brit állattani társulat számára négy eleven zsiráfot szerzett — a futó zsiráf üldözését nagyon fáradságos mulatságnak

be öt lóháton, ha hegynek kell futnia. Az arabok nagyon szeretik vadászni, mert ezzel próbára teszik gyors lovaikat, s mert husát igen nagyra becsülik. Ha sarokba szoritják, rugdalózással védi

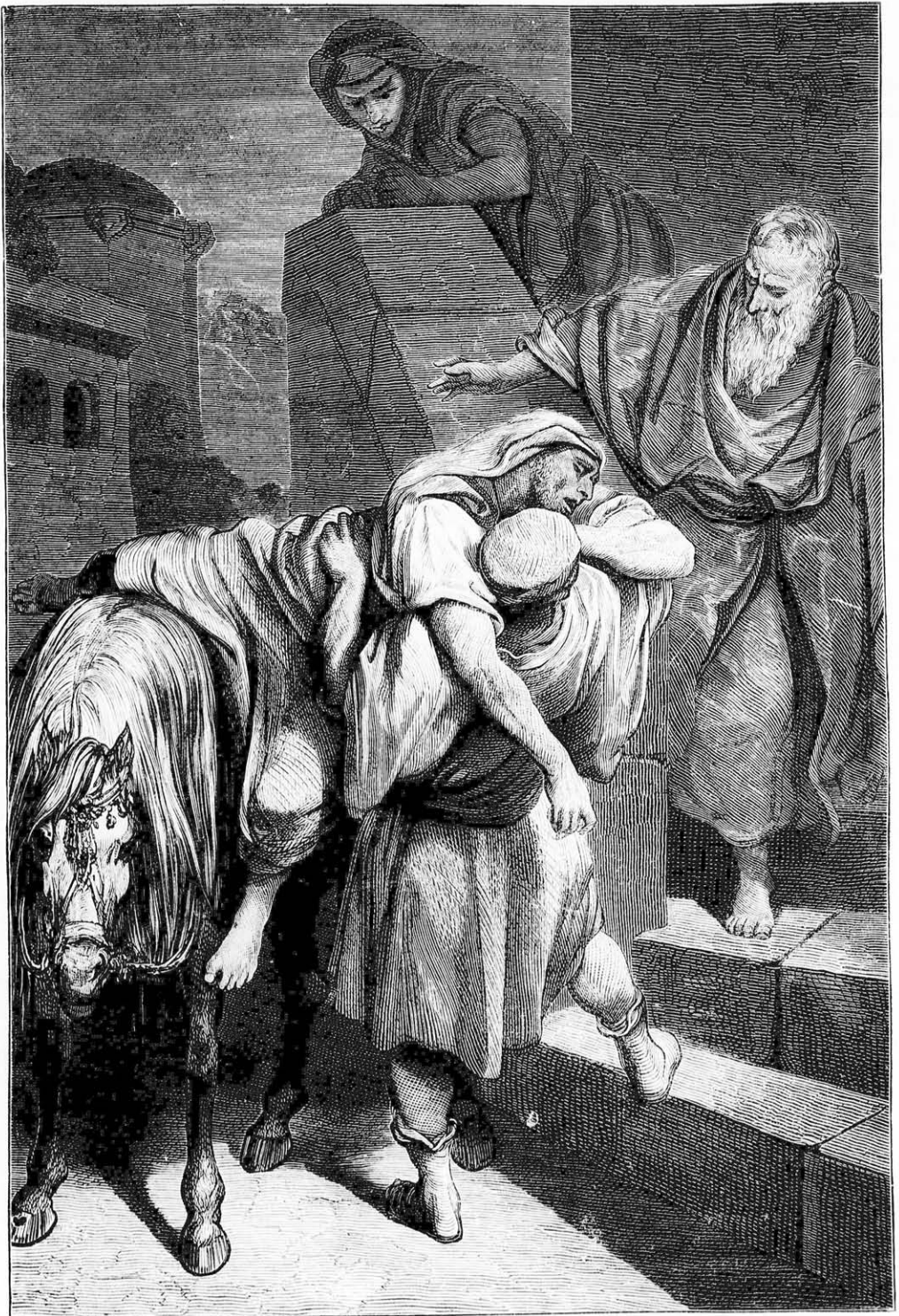

A pesti állatkerti nyakonc, (zsiráf.)

mondja, mert ez állat az egyenetlen talajon is gyorsabban fut minden más állatnál, a mélységekbe kecskeszerű ügyességgel szökik le, a legszélesebb szakadékokat is átugorja s csak akkor érheti

magát mind első, mind hátulsó lábaival s rugásai oly gyorsak, hogy ezzel sokszor az oroszlánt is visszanyomja.

Az Európába hozott zsiráfok mindig szelid, bi-

A könyörületes szamaritanus. (Doré G. bibliájából. Szövege az 586. oldalon.)

zalmas természetűek; az ismeretlen emberek jelenléte rájuk nézve nem kellemetlen, sőt nyugodtan szoktak az őket bámuló tömegre letekinteni s nyakukat előre nyújtják, mintha azt jobban szemügyre akarnák venni. A nekik nyújtott nyálkságot, leginkább cukrot, minden habozás nélkül elveszik az ember kezéből ajkukkal vagy henger-idomu, igen hosszú és mozgékony nyelvükkel. Az európai éghajlatot eltűrik ugyan, de nagy gondozást, különösen tisztaságot igényelnek. Fogságukban szénát, répát s hagymát esznek s ez utóbbit legjobban szeretik. Európában ritkán szaporodnak s ezért a mienk kivételes példány. Hansas állapotuk 16 hónapig tart. Színük sötét zsemlyeszínű, sötét foltokkal; színezetükben azonban eltérések is fordulnak elő.

Hogy az ó-kor klasszikus népei ismerték a zsiráfot, a tőlük fennmaradt ábrázolatok igazolják. Egy Praenestae-ben talált mozaik-mű zsiráfokat ábrázol, az egyiket szétterjesztett első lábakkal, füvet legelve; a másikat kinyújtott nyakkal, faleveleket szedve. Egyiptom ó-kori rommaradványain is találtak zsiráfokat, a hieroglifék közt.

Az első eleven zsiráfot Rómába Julius Caesar alatt hozták; később aztán már többet lehetett

látni a cirkusokban. Plinius természetrajzában a zsiráf leírása meglehetősen hű. A római birodalom bukása után megint igen sokáig nem láttak ugye-nevezett párdüctevét (miként a rómaiak nevezték), s az elsőről a középkorban emlékeztek meg a krónikák, arról t. i., melyet II. Frigyes császárnak a damaskusi fejedelem küldött. Azután a XV. század végén Medici Lorenzo kapott egyet ajándékol az egyiptomi sultántól, mely Florenccben oly általános szeretetben részesült, hogy szabadon járhatott minden utcán, hosszú nyakát bedugva az emeleti erkélyekre s ablakokba, hogy adjanak neki a hölgyek édes gyümölcsöt.

Negyedfél századig aztán ismét nem láttak Európában zsiráfot, mert a párisi állatgyűjtemény 1775-ben kapta az első példányt. 1827-ben az egyiptomi basa egyszerre négy zsiráfot küldött Európába, ajándékol Törökország, Anglia, Ausztria és Franciaország uralkodóinak. Azóta mind gyakrabban érkeztek hozzánk e szép állatok; hogy azonban mégis még az állatkertekben is a legritkább és legbecesebbek közé ők tartoznak, árukból következtethető, miután egy felnőtt példány ára 4—6000 forint

Doré illusztrált bibliájából.

(A könyörületös szamaritánus.)

Ez ép oly szépen kivitt, mint mély értelmű képek közül ismét adunk egyet mai számunkban.

Tárgyát művésziünk Lukács evangéliuma tizedik része, 25—37. verséből merítette, melyek így hangzanak:

„És íme fölkele egy törvénytudó, kisértvén ötet (t. i. Jézust), és mondván: „Mester, mit cselekedjem, hogy az örökéletet vehessem?” Ő pedig mondá annak: „A törvényben mi vagyon megírva? mint olvasod azt?” Ama pedig felelvén, mondá: „Szeressed a te uradat, istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és minden erődből, és teljes elmédből; és a te felebarátodat mint magadat.” Mondá pedig annak: „Jól felelél! ezt mivelled és élsz.”

Ama pedig akarván magát igazítani, mondá Jézusnak: „De kiesoda az én felebarátom?” Jézus pedig felelvén, mondá: „Egy ember megyen vala alá Jeruzsálemből Jerikóba és találkozik tolvajokkal, kik kifosztván és megsebesítvén, elmenének és holt-elevenen hagyák őtet ott. Törté-

net szerint pedig megyen vala alá azon az uton egy pap, ki látván őt, kikerülé. Hasonlatosképen egy lévita is mikor oda arra a helyre ment volna és őt látta volna, elkerülé. Egy szamaritánus is pedig mikor az uton menne, jutta a helyre és látván őt, könyörületességre indula, és járulván hozzá, békötözé sebeit, olajt és bort töltvén azokba, és felhelyeztetvén őt az ő barmára, vivé a vendégfogadó házhoz és gondját viselé, másodnapon pedig el akarván menni, két pénzt kivéve, adá a gazdának és mondá neki: „Viselj gondot erre és valamit ezenfelül reá költesz, én mikor megtérendek, megadom néked.” E három közül azért ki látszik néked, hogy felebarátja volt annak, a ki a tolvajoknak kezébe esett vala?”

Amaz pedig mondá: „Az, a ki könyörült ő rajta.” Mondá azért neki Jézus: „Eredj el, és te is aképen cselekedjél!”

... Ime, a mély erkölcsi tant rejtő példázat, melynek egyszerű, de alapjánál fogva magasztos tárgya nyújtott anyagot a költő-festész csototének.

Cagliostro, a múlt század legnevezeteseb bűvésze.

(Folytatás.)

Balsamo Cadixból Londonba ment. Az angol fővárosban való ezen másodszeri tartózkodása alatt ismerkedett meg valami Fry asszony és Scott ural, kiknek mindegyike azt hívé, hogy a lottéria nyereszámait előre megtudhatni bűvészi uton. E hitüket felhasználva, Balsamo jelentékeny összegű pénzt csikart ki tőlük, mivel azonban az általa kijelölt számok közül egy sem jött ki, azok törvény elé idéztették őt. Elfogták, hogy azonban megmenekülhessen, esküt tett le, mert midőn áldozataitól a pénzt átvette, tanu nem volt jelen, azért a vádló s vádlott állítása egyenlő értékű uton. Ezen per irataiban előfordul Balsamo azon állítása, hogy ő érta *kabbalá*-hoz, hogy ő a csilagióslási számvetéseket lehető legmagasb fokára emelte s ezért meg is birja előre határozni a nyereszámokat; hogy Fry asszony ez uton huszezer forinthoz jutott, a miért ez aztán Lorenzának hálából egy gyémánt nyakéket s arany szelencét ajándékozott; végre fogadást ajánlott bárkinnek, hogy ő előre megmondja a jövő év első huzásakor kijöendő számokat. Másrészt meg Fry asszony azt állította, hogy Balsamo tőle nemcsak több pénzösszeget esalt ki, hanem arra is rávette, hogy vásároljon egy gyémánt nyakéket s egy arany szelencét, mert ő érta azon mesterséget, hogy — ugymond — az apró gyémántok megnőjjenek s az arany megszaporodjék; ha t. i. az apró gyémántokat darab időre elássuk, azok meglágyulnak s megdagadnak, mikor is aztán bizonyos, csak az ő birtokában levő rózsaszín porral kell meghinteni, hogy nagyságukat megtartva, megkoményedjenek.

Ugyanazon bolond mesét — melyet itt a gyémántokra vonatkozólag mondott — alkalmazta Mittauba a gyöngyök növesztésére; midőn azonban egy jótékony cél gyarapítására átadták neki a gyöngyöket, hogy hát mutassa meg velük művészetét, volt esze, hogy azokat — mindenféle ürügy alatt — visszaautasítá. A mi azonban a nyereszámok megjósolását illeti, e tekintetben — ugy látszik — nem volt egészen esaló. Ő állítása szerint, bizonyos időszakokban valami isteni ihletettséggel birt, (melynek később több példája fog előfordulni), s esalást csak annyiban követett el, hogy jóslatait a kabala ismeretéből eredetnek mondotta.

Ugy látszik, hogy akkor lépett föl először Cagliostro név alatt, a hogy egyik, Palermóban lakó nagycnénjét hívták. Grófnak még nem mondta

magát, hanem porosz szolgálatban levő ezredesnek, miről okmányokat is mutogatott; később azonban be kellett vallania, hogy ezen cim bitórlásaért hatszor-hétszer volt elfogva.

Ezen másodszeri Londonban tartózkodásakor esalásai közepette vetette meg később, hiheiten fokig emelkedett hirnevének alapját. Ekkor lépett be a szabadkőmivesek társágába, hol nem sokára egy magasabb rangfokozatot alapított, melyet egyiptomi kőmivességnek nevezett el, ennek szabályzó alkotmánya szerinte Enochtól és Éliástól eredvén. Állítása szerint Londonból elmenetele előtt bizonyos könyvkereskedőnél kéziratokat vett, melyek azelőtt egy általa egyáltalán nem ismert Coston György nevű személyéé voltak, s melyek az ugynevezett egyiptomi szabadkőmivességről szóltak. [Mint az új szabadkőmivesség alapítója: nagy-kophtának nevezte magát s egyzerszermind a Cagliostro név elé grófi címet tett, némelykor azonban Pellegrini vagy D'Auna örgrófnak, s Fenix, Melissa, Belmonte s Harat grófnak is irta és mondta magát. Eredetét, hazáját, korát mindig titkolta. Ma azt állította, hogy ő jelen volt Jézussal a kánaai menyegzőn, másnap meg: hogy ő már az özönviz előtt is élt s Noéval együtt volt a bárkában. Születéshelyeül némelykor Mekát mondotta, máskor meg azt állította, hogy apja a János-rend nagymestere, anyja pedig Trebisonde hercegnő volt. Utazásairól, tanulmányai- és ismereteiről minden alkalommal nagy szavakban beszélt, állítva, hogy ő megszerzé a piramisok tudományát s beléhatolt a természet legmélyebb titkaiba. Gyakran, ha állását és nevét kérdezték, csak ennyit mondott: „Ego sum, qui sum!“ (Az vagyok, a ki vagyok).

Ezen titokszerűség; a vegyészeten terén tett álitólagos esodaművei; azon állítása, hogy ő összeköttetésben van a szellemvilággal; nyelvének rendkívüli ügyössége s végre azon sajátságos tehetsége, hogy némely ember idegrendszerére mennyire tudott hatni, mind közreműködtek őt egy hatalmas bűvész színében tüntetni elő. Meg kell jegyeznünk azt is, hogy Cagliostro gyakran beszélt azon tehetségéről, melynél fogva képes az emberi szervezetet megifjítani.

Cagliostro néhány rövid év mulva oly nagy sikerrel játszotta a csodatevő, aranyesináló, proféta és lélekidező szerepét, hogy koronas fejedelmek, bibornokok, tábornokok, igen magas állású hölgyek, tudósok, papok, theologok is mely tisztelet-

tel hódoltak neki. Az asszonyok à la Cagliostro legyezőket, gyűrűket, kalapokat, s brochokat, a férfiak á la Cagliostro óraláncokat, gombokat s melléceket hordoztak; nem ismertek becsesebb ékszert, mint Cagliostro vagy nejének arcképét medaillonba foglalva viselni a mellen; érmeket verettek Cagliostro és Lorenza arcképével ezer s ezer példányban, s szétküldözték azokat világszerte; bronz-, márvány- és gyps-szobraik ott voltak minden palotában s ezen szobrok egyike alatt arany betűkben ezen feliratot lehetett olvasni: „Az isteni Cagliostro.”

A bűvész életének ezen legfényesebb szakában hihetetlen fényt özött. Bár kiséréte rendkívüli számosság volt, mindig külön postán utazott. Nyargoncai, kengyelfutói, csatlósai és komornyikjai után fejedelemnek lehetett őt hinni, s a mily fényes volt kiséréte, ép oly fényes volt lakása és mindig számos ember számára terített asztala.

Cagliostro Londonból körülbelül 1777-ben Hágába s onnan Németországon keresztül Velencébe utazott, hol darab ideig régi fogásaiból élt s egyuttal több szabadkőmívessel lépett összeköttetésbe. Az új, egyiptomi kőmívesség alapítója szerepében megerősödvén, elhatározá, Németországon keresztül Oroszországot is meglátogatni. Utjában a számos titkos társulat mindegyike nagy kitüntetéssel fogadta őt, s ez alkalommal — miként római vallomásaiban mondja, — meggyőződött róla, hogy azok a fejedelmek megbuktatására szövöttek. Valószínűleg ezen utazása alkalmával találkozott Cagliostro Holsteinban a szemfényvesztésben való párjával, az ugynevezett Saint-Germain gróffal.

Vége 1779. márciusában az akkori Kurland hercegség fővárosába, Mittauba érkezett, hol elejénte épen a legmagasb és legműveltebb körökben lett leghevesebb tisztelőkre, honnan azonban nyolc év múlva egy híres német írónő, Recke Erzsébet intézte ellene a legegyszerűbb támadást „Tudósítások a hirhedt Cagliostronak Mittauba való tartózkodásáról” című röpiratában, melyben az állítólagos csodamivelőt leleáznai igyekszik.

Recke asszony iratából mindazáltal kitűnik, hogy azon férfi, ki ellen az intézve van, nem egészen csaló, s hogy az bizonyos pillanatokban oly erővel rendelkezett, melyek a természetben rendkívüliek. Recke asszony, Cagliostronak egykor feltétlen híve, röpiratában csak annyit tud bebizonyítani, hogy e férfi, kit ő magasabb lénynak tartott, mindennapi, közönségesen gondolkodó teremtmény, a ki ugynevezett máguszi műveleteiben nem vonakodott több rendbeli, igen

vastag csaláshoz is folyamodni. Ennek dacára azonban Cagliostroról oly csodás tények maradtak fenn, melyeket megfejtteni maga Recke asszony sem bír.

„Már harminc éve mult — ugymond Recke asszony — hogy atyám s nagybátyám a magiával és alchimiával foglalkozott, midőn Cagliostro nálunk megjelent, ki ily módon elkészítve találta a szinpadot, melyen játszani szándékozott; ehhez járult az is, hogy” a mittaui gróf, von der Howen, ifjabbjéveiben megismerkedett Strassbourban egy mystikussal, ki állítólag összeköttetésben volt a szellemekkel.] A magát spanyol grófnak és ezredesnek mondott Cagliostro megérkezte után azonnal mint szabad-kőmives jelentkezet nagybátyámnál, megjegyezvén, hogy főnökei őt igen fontos ügyekben küldék északra, s Mittauba hozzája, mint az ottani páholy mesteréhez utasították. Nagybátyám bemutatatta őt Howen grófnak és atyámnak, kik csakhamar megszerették, mire aztán én, nagynénem s unokanővérem is igyekvén közelébe jutni. A mint ezt észrevette, azt mondá, hogy ő oly fölhatalmazással jött, melynél fogva olyan szabad-kőmivespáholyt alakíthat, melybe nők is vétethetnek föl. Azután természetfölötti erejének bebizonyítására mindenféle máguszi kísérletet tett, melyek közül a következőkettő a legnevezeteseb.

„Azon napon midőn szabad-kőmivesi páholyunk az utolsó fokot kapta meg, miután előbb egy elkülönölt szobában félóráig irt, azt mondá Cagliostro nekem nagybátyámnak, hogy ő a szellemvilághoz tartozófőnökeivel értekezett, kikül ő később Enochot és Éliást emlegeté. Ezek — ugymond — most már tüzetesebben meghatározták itteni teendőit s kimutattak neki egy helyet, melyen igen nevezetes máguszi iratok vannak elrejtve. Wilzenben t. i., nagybátyám falusi birtokán, szerinte 600 év előtt egy híres mágusz élt, ki egy erdőben nevezetes máguszi instrumentumokat és igen nagy kincsre rejtte el utódai elől, kik ragaszkodást tanúsítanak a tisztátalan, vagyis fekete bűvészet iránt. Ezen csodadolgokat a fekete bűvészet hívei most valóban keresik is, s ezek egyike már darab idő óta Kurlandban van, csak hogy ennek szolgálatkész szellemei még nem bírták azon helyet fölfedezni, melyen azon, az emberiségre nézve oly fontos tárgyak el vannak rejtve.

„Miután ő ezen, a kincsre vonatkozó fölfedezést tette — beszéli tovább Recke asszony — darab papírra lerajzolja azon vidéket, hol elásva kell lenniök, s élőszóval az egész erdő minden részét pontosan leírta előttünk. Nagybátyám na-

gyon csodálkozott rajta, hogy Cagliostro annyira ismeri azon helyiséget, melyre lábai soha sem léptek volt, melyet szemei soha sem láttanak. Erre megjegyze a bűvész, hogy ő azon félóra alatt, melyet egymagában töltött, szellemei által áthelyezteté magát Wilzenbe, s ott mindent szemügyre vett. Néhány nap mulva, ismét nagybátyám házában és szabad-kőmivesi páholyunk számos tagjainak jelenlétében, kérdezett hogy: hivaták keresztnevéen N. urat, s már régen meghalt bátyámat? Miután ezt megmondtam, felírta azok kezdőbetűit s ezek közé mindenféle, előttem ismeretlen írásjelet helyezett. Erre darab ideig egymagára maradt a szobában, mindenfélét irt, egyet-mást elégetett, s végre azon megjegyzéssel tért hozzánk a szomszéd-terembe, hogy még írni-olvasni nem tudó, alig hat éves unokaöcsém, kit ő hasonló célra már többször használt, bírónk rá, hogy kérje meg őt, miszerint a másik szobában mutasson neki megint mindenfélét. A gyermek anyja ezért felszólította a fiúskát, hogy kérje Cagliostrot, mutatná meg neki az erdei jelenetet, a mit már máskor is látott, vagy a mit épen óhajt. Ezzel Cagliostro ölébe fogta a gyermeket, az elébb elégetett papirok hamvával megkenté homlokát, megcsókolta arcát, s így szólt hozzám: „Jer fiam, s láss nagy dolgokat!”

„Most a másik szobába vezette, hol ezelőtt irt s hol — miként az ajtón át látni lehetett — a rendes butorzatón kivül egyéb nem volt, kivéve hogy nagybátyám íróasztalán két gyertya égett, s azok közt egy, ismeretlen írásjelekkel beírt iv papir feküdt. Midőn a gyermek oda belépett, Cagliostro visszatérve, betette utána az ajtót s azon át figyelmeztette, hogy csak várjon veszteg, míg a megígért szép dolgok meg nem jelennek, s ne féljen semmit. Mi többiek a teremben, a betett ajtóval szemben ültünk. Cagliostro a terem közepén, kezében meztelen karddal állott, esendét, komolyságot, ájtatos hangulatos parancsolt, aztán a karddal a betett ajtóra mindenféle jelet irt, lábával toporzékkolt s mindenféle, általunk nem értett szavat mormogott. Erre megszólalt: „Mit lát, kedvesem?”

A gyermek: Egy szép kis fiut, ki multkor az erdőben a földet megnyitotta előttem.

Cagliostro: Jól van; kérje őt, hogy mutassa meg önnek N. urat, nyakán s kezén-lábán láncsal.

A gyermek: Látom őt; igen roszkedvűnek mutatkozik s nyakán, kezén-lábán meg van láncolva.

Cagliostro: Mit lát most?

A gyermek: A szép fiúcska szorosabbra hurkolja nyakán a láncot.

Cagliostro: Hol van most N. ur?

A gyermek erre megnevezte a kért urnak néhány mértföldnyire fekvő mezei lakát.

Cagliostro: Dobbantson lábával s parancsolja, hogy tünjék el N. ur s kérje a szép fiúcskát, hogy mutassa meg önnek Recke asszonyság boldogult bátyját.

A gyermek: Itt van.

Cagliostro: Vig-e vagy szomorú, s hogyan van öltözve?

A gyermek: Vig; vörös egyenruha van rajta.

Cagliostro: Mit akar most látni?

A gyermek: Azt a kis lánykát, ki az ön (Cagliostro) neijéhez hasonlít, s kit a multkor már megmutatott.

Cagliostro: Mit lát most?

A gyermek: A kis leány itt van.

Cagliostro: Ölelje s csókolja meg őt s kérje, mutassa meg az erdőt. (Erre hallottuk, hogy unokaöcsém megcsókolta a tüneményt, sőt közülünk némelyek a tünemény viszonzó csókját is vélték hallani).

A gyermek: Az erdőt látom s abban egy levágot lát.

Cagliostro: Kérje a lánykát, hogy nyiljék meg a föld.

A gyermek: A föld nyitva van. Öt gyertyát látok, aranyat, ezüstöt, mindenféle papírt, vörös port és vasszerszámokat.

Cagliostro: Csukassa be megint a földet, tüntesse el az erdőt s a kis lánykát, s mondja meg aztán, hogy mit lát.

A gyermek: Most szép magas férfit látok hosszú fehér ö'tözetben, mellén vörös kereszttel.

Cagliostro: Csókolja meg kezét s engedje magát tőle megcsókoltatni

„Mindkét csók hangját hallottuk, mire Cagliostro megparancsolta a tüneménynek, hogy maradjon a gyermek védszelleme. Aztán ismét idegen nyelven kezdett beszélni s lábával dobantott. Végre kinyitá az ajtót, a gyer...eket kivezette s azt mondá, hogy most már elhagyhatjuk helyeinket. A mi az N. ural való tüneményt illeti, erre nézve megjegyze, hogy azon urnak adós volt büntetéssel, s hogy majd holnap halljuk, miként ő ugyanazon órában, midőn a gyermek őt nyakán láncsal látta, gégeszorulatban s minden tagjában fájdalommal szenvedett. S másnap értesültünk róla, hogy csakugyan minden úgy történt

„Családunk néhány nap mulva Cagliostroval ennek kívánatára Wilzenbe kocsizott; midőn a

mezei birtokhoz közeledtek, pontosan mutatott azon erdőrészre, melyet a multkor rajzolt volt s így kiáltott fel: „Ott vannak elrejtve a bűvös iratok. Világok nagy építőmestere! segíts nekem művemet befejezнем.“ Darab idő múlva így folytatá: „Vajjon én vagyok-e azon szerencsés, ki azon kincseket napfényre hozza, azt csak az tudja, ki engem küldött; de a kincset őrző szellemeket úgy oda fogom kötni, hogy utódom tudtom és segélyem nélkül mitse tehessen.“ Wilzenbe megérkeztünk után, társaságunk élén, minden vezető nélkül, egészen biztos tájékozottsággal lépdelt előre az erdőben, megmutatta azon levágott fát, mely alatt a kincsek rejlenie kell s egyelőre valami bűbajos szavakat mormogott, melyekkel — mint mondá — szolgálatkész szellemeinek egyikét azon helyhez láncolá. Másnap délelőtti 10—11 óra közt magunkkal hozott kis onokaöcsémmel ismét oly bűvös kísérletet tett, mint mult este, csak hogy a gyermek ezuttal velünk ugyanegy szobában volt, egy spanyol fal mögött, s hogy Howen gróf Cagliostroval egy körben foglalt helyet. Cagliostro egy nagy szögöt adott a gyermek kezébe s meghagyta, hogy térdeljen mindaddig, míg a már ismert szép fincskát nem látja. Miután ez a gyermek állítása szerint megjelent, a csodatevő parancsolá a fehérrulás, vörös kereszt szellemnek, hogy szintén jelenjék meg, kösse magát a szöghez s úgy ügyljen az erdőben levő kincsre, hogy azt az ő (Cagliostro) tudta nélkül onnan senki el ne vihessen. — Aztán Howen grófnak parancsolta, hogy térdepeljen le s a vörös kereszt szellemnek, hogy kösse magát Howenhez. — Howennek aztán, miután őt Cagliostro kardja hegyével megérintette, — következésként kellett a gyermekhez szólnia:

— Mesterem, Cagliostro nevében parancsolom neked, te látásra kiválasztott gyermek, hogy mutattasd meg magadnak nagy tanítónk szellemei által azon erdőt, melyben a kincsek el vannak

rejtve s nyitassd meg a földet, melyben pihennek.

A gyermek: Az erdő itt van, a föld nyitva s én lépcsőzetet s hosszú folyosót látok.

Cagliostro: Lépj le a lépcsőn. Számlálja meg a lépcsőfokokat oly hangosan, hogy mi is hallhassuk; aztán menjen a folyosó végeig s mondja el mit látott?

A gyermek lépcsőket számlált s lépteinek mindjobban elenyésző hangját is hallottuk. Aztán így szólt: „Itt sok aranyrud, arany s ezüst pénz, mindenféle vasszerszám, beirt papír és vöröspor van.“

„Cagliostro parancsolta a tüneménynek, hogy enyészszék el, néhány bűvös szót morgótt, s kérdé: Mit lát most?

A gyermek: Hét szép férfit, mindannyit hosszú fehér ruhában. Az egyiknek mellén vörös szív van, a többi en vörös kereszt s homlokukra valami írva van; de én nem tudok olvasni.

Cagliostro parancsolá ezen szellemeknek, hogy kössék magukat bizonyos tárgyakhoz s aztán meghagyta a gyermeknek, hogy csókolja meg mindegyikét s engedje magát általuk csókoltatni. A tizenegy csók hangja hallatszott, Ezzel a gyermek előléphetett a spanyolfal mögül.

S most e bűvészetek magyarázatára térünk át. E bűvészeti kísérletekben oly sok közönséges kincsásási fogás és kézzelfogható ügytelenség rejlik, hogy ama magas műveltségű társaság hiszékenységét csak elfogultságuk s a misticismusra hajlásuk fejtí meg. Egy dolog azonban megfejthetetlen, az t. i., hogy Cagliostro az általa soha sem látott erdőrészt oly pontosan lerajzolta, sőt másnap a megjelölt helyre a legnagyobb biztonsággal vezeté a társaságot, holott épen vádlójának, Becke asszonynak bizonyossága szerint, Cagliostro e vidéken sohasem volt, Mitauban időzése óta minden lépte figyelemmel kísérte, de sőt részletes tudósításokat sem szerezhetett a néptől vagy cselédségtől, mert Cagliostro a környék nyelvét, a németet nem is értette.

(Vége követ.)

Egy hét története.

(Szept. 13.)

(VK.) A budai népszínházban holnap, mint megnyitása kilence dik évfordulóján, készülnek megkezdeni az előadásokat. De hol piroslanak hát a falragaszok? Vagy igaz, Molnár György „új ember“ lett. Többi közt erényt csinált a szükségből, s számüzte az operetteket. Azt hirdeti, hogy legfőbb harminc fejú társulatával csak drámát, vig-

játékot és népszínművet fog adni, s ha vidámság kell: majd rendez a farságon át álarcos bálokat, ha pedig bohóság kell: tart egy tarka bohóc-estélyt is. Az operettn — őszintén szólva — nem sajnálkozunk, mert habár szivesen elmulatánk e pajzán-kedvű énekes tréfákon, attól tartunk, hogy azok megint csak a bukás szomorujátékai lenné-

nek azokra nézve, a kik bennök föllépnének. Már pedig vagy jót, vagy semmit, s miután Molnár tavaly nem tudott nyerni jó énekes tagokat, jobb ha az opereteből most nem ad semmit. Vesse meg, mint Szigligeti ismeretes kántorja Rózsit, vagy a még ismeretesebb róka a szőlőt, mely mindig savanyú, midőn el nem érjük. Csak az a baj, hogy a népszínmű is hogyan fog boldogulni egy jó énekes-pár nélkül? Ha lesz ilyen, akkor opereteket is hallhatnánk; ha pedig nem lesz: akkor népszínműveket sem igen hallgatunk. Marad tehát a dráma és vigjáték. Csak hogy a magas kötényű műsától meg a népszínház sorsát féltjük. A bohóságot, a látványt, a jóízű kacajt annyira szereti a világ, (s nem is csoda, miután napközben elég sok komoly gondja van!), hogy fúhat az őszi szél, eshetik a téli hó, zöröghetnek a lánchid vas-pántjai: átmegegértök örömet; de drámát s vigjátékot ide át is láthat minden második este, még pedig jobbat, a nélkül hogy zarándok-utra kellene kelnie, dacolva széllal, hóval és lánchiddal.

Igaz, üdvözlünk kellene e megnyíló színházat, s ime, aggódnak rajta. Nem csoda! Nincs ennél a fővárosi „hazafiasságnak“ nagyobb árvája. Gyámjává szegődött az egész sajtó, ápolta egy több feji bizottság, millió falragasz, tömérdek ágyúszó hirdeté létezését, mégis csak tengettlengett mindig. Koronkiut voltak zajos napjai: mikor Bachus aranyos szekéren tartá benne diadalmenetét, s a szilaj faunok és jókedvű kis bachantinák francia kankánál toporzékolták körül a szülőgalyas istenséget, vagy mikor a „Bém apó“ ágyúi dörögtek a szinkör porondján; de a bachantinák szerteszt mentek s most az Olymp helyett alkalmasint szerény szatócsboltokban forgódnak, „Bém apó“-ból pedig művezető lett a belgrádi szerb színháznál, (Várhidiből Baesvánszky), ki most egy művezetőt mindenestre megillető komoly képpel fáradozik, hogy a szerb műzsa számára a nemzeti színházról is nyerhessen néhány fordított színművet. A mi Molnár új színtársulatát illeti, arról nem hallunk semmit, noha 25-dikétől fogva (keddet és pénteket kivéve) minden este előadást fog tartani. Színészuői közül is csak egyet említnek: Kovács Berta kisasszonyt Aradról, mint a ki „jó családból“ való. Hanem hogy e jó család körében — a mi fő — a kis böleső mellett ott volt-e a műzsa, azt majd csak később tudjuk meg. Részünkrőlóhajtjuk, hogy Molnár most harmadikban, midőn *komolyabban* lát a dologhoz, több sikert arasson, mint ezélt, a míg elég tarkán élte világát. Ugy látszik azonban, hogy most egyszersmind a lemondás kíséretében

jó, mert husvétkor visszalép, s akkor a népszínházra pályázatot hirdetnek. Kőműves aligha nyeri meg akkor is, miután pesti vállalkozása közelébb nem volt más, mint merész kísérlet és szánalmas hajótörés, mely csak egyetlenegy tagjára hozott szerencsét. Ez Tamási, a népdal-énekes, kit a nemzeti színházhoz szerződtettek, mivel, ugy látszik, a népszínművet nem akarják egészen háttérbe szorítani. Van is rendes közönsége (vasárnap), mely megérdemli a figyelmet, legalább addig, míg a pesti népszínház papirterve kővé nem válik. S mikor lesz ez, ki tudja? Legalább nem halad úgy, hogy nagy reményekkel nézhetnénk valósulása elé.

A hajótörtek közül még Albisy maradt itt, ki a nemzeti színpadon Szigeti „Vénbakancsos“-ában Hangos kántort játszá, s még egyszer Moliére „Fősvény“-ében lép fel, mint Jakab mester. Benne kétségkívül van kómikai ér, hanem a bohózatok burleszki szerepeire, minő a mi színházunk játékrendjében igen kevés fordul elő.

Akármelyik népszínház (föltéve, hogy volna több), jóra való erőt nyerne Albisyan; de a nemzeti színpadon, hol a kómikumban leginkább csak jellem szerepek fordulnak elő, szerepkört alig találhatnának számára. Hanem most nagy divatba jött a vendégeskedés. Közélebb Gárdonyi fog föllépni mint Moór Ferenc, a jövő hóban pedig — a mint mondják — Bulyovszky Lilla asszony, a magyar színművészet e visszatérő fecskéje, ha csakugyan visszatér. Az igazgatóság azt hiszi, hogy vele ki lesz pótolva az ür, mely a tragikai hősnők szakmájában támadt. Annyi bizonyos is, hogy kitünő művésznőt nyerünk benne, de bizonyára nem Jókainé asszony utódját, hanem Felekiné asszony mellé egy vetélytársat. Mi a királynő nélkül maradt birodalmat illeti, most ebben sok a trónkövetelő. Az Paulayné asszony is, ki Erzsébet angol királynő trónjára vágyott Laube „Essex“-ében; kezébe is vette a kormánypalcát, de nem uralkodott; legkevesébe szívainken. Talán ez érdemes színész nő maga is meggyőződött, hogy jobb neki a vigjáték. S nekünk is jobb, ha annál marad.

Mivel pedig így benne vagyunk a „színjátékban“: megemlítjük egyszersmind Károly román fejedelmet is, ki most vendégszerepelni ment Bécsbe és odább, s Pesten utazott át, de a vasúti málhászokon, vezetőkön s egy pár pincéren kívül nem igen látta más. Akármily lármát esaptak is Carolus hospodárral Bukurestben, a mi fővárosunk lakossága nem vette magának a fáradságot, hogy az indóházhoz kivándorolva, megbámul-

ja ő magasságát. Se nem Napoleon herceg, se nem török szultán ő, hogy megjelenésére éljenek zúgjanak s tömegek csoportosuljanak. Csak egy élc maradt meg ittléte emlékeül, s azt is valószínűleg más csinálta. Mondják ugyanis, hogy benézve Pestre, melynek utcáin a szél épen a legszeszélyesb porfelhőket gomolygatá, így szólta volna: „Hapor kell: azt megtalálom én Bukarestben is.“ Nem kell tehát félnünk ő magasságától, hogy nagy kedve legyen tovább is elfoglalni ezt a szegény, poros Magyarországot, melyet csak a régi jó „nemes“ posták tartottak tejjel-mézszel folyó Kanaának.

Annál különben, hogy ő magassága itt volt, ezerszer mélyebben — s egyszersmind fájdalmasabban — érdeklő mindnyájunkra nézve az, hogy egy kitünő fiatal tudósunk eltávozott tőlünk, és pedig örökre! Már mikor a mult tárcánkat irtuk: *Greguss Gyula* holtan feküdt; de csak másnap értesülvén róla, most kell röviden elmondanunk, hogy az ő korai halála mily súlyos vesztesége az irodalomnak, a tudománynak. Mint tanár, akadémikus, kisleludytársasági tag (Camoens „Luziád“-jának jeles fordítója), mint mélyebb szellemű természetbúvár, kitünően tölté ő be hivatását, s bár csak 39 évet élt, maga után jeles műveket és maradandó emléket hagyott. A természettudomány — a jelen kor e par excellence tudománya — kétségkívül nálunk is sok jeles művelővel bír; de soraikban nincs egy sem, ki ismereteit oly ékes nyelven, szabatos irányban és tetszős formában tudná előadni, mint e fiatal tudós, kit győgyithatlan betegsége (a gyomorrák) oly korán elszőlított a pályatérrel, melynek derék mun-

kása s már-már büszkesége volt, idő multán pedig valószínűleg dicsősége is lett volna. — Az irodalomban gyászta, a családi körben égő sebeket hagyott hátra ő maga után. — Öreg anyja, fiatal özvegye, testvérei és barátai sohasem fogják feledni, miután nemcsak az elme fényével, hanem a szív legnemesebb vonásaival is meg volt áldva. Szeretet, hűség, mély kötelességérzet, férfias jellem, szeretetreméltó kedély és ritka szerénység jellemezték, s az ékes szavak, melyeket koporsója fölött Székács József superintendens és Horváth Zsigmond tanártársa mondtak, nem a gyászalkalom tulzási voltak, hanem a meggyőződés igaz szavai. Meg lévén hatva magok is, talán el sem mondták mindazt, a mit e veszteség fölött éreztek.

Nem rég a borz-utcából is kisértek ki (bár igen kevesen) egy koporsót, melyhez az irodalomnak szintén köze van. Kadics Miklósné feküdt benne, egy kiskereskedő egyszerű, jó neje, kit csak abban az utcában ismertek, melyben árulgatott. Nevét olvasva, bizonyára bárki is közönyösen ment volna el a disznélküli koporsó mellett; de ellenben a mélyebb érdekeltség meleg sugara szállja meg mindnyájunk szívet, ha hozzá teszük, hogy ez a Kadics Miklósné egyik legkedvesebb testvére volt Vörösmarty Mihálynak, az a testvér, ki szeretett anyjukhoz legjobban hasonlított, és a ki a költő emléket mindig a kegyelet és édes büszkeség melegével őrizte meg. E szegény asszonyban egy jó és nemes szív porlik el, kinek életében nem volt egyéb fény, mint szívének szeretete, az az egyetlen fényűzés, mely bár legtöbbit ér, mégis legkevesebbé bámultatik.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

Történeti naptár. *Szeptember hó 16.* Torquemada 1498. XVIII. Lajos 1824. Arnaud költő 1834 ††. — A bécsi béke, mely szerint a protestansok vallásszabadsága biztosított, a jezsuiták fekvő jószágr birhatásától megfosztattak. 1606.

17-dikén: nimwegeni béke 1678. — Rabener humorista születet 1714.

18. Belgrádi béke 1739. — Frankfurti forradalom 1848.

19. Hg Mentsikoff bukása 1727. — Mezzofanti születet 1771. — Károly osztrák hg. győzelme Moreaun 1796.

20. Ryswíki béke 1697. — Pichegru beveszi Mannheimot 1795. — St. Arnaud győzelme az

oroszkon Alma mellett 1854. — Gr. Crouy Chanel, az állítólagos utolsó Árpád † Floreuben 1866. — Szeptemberi patens 1860. — Az első magyar protestans zsinat tartatott Erdődön 1545.

21. V. Károly császár † 1558. — Franciaország köztársasággá kikiáltatik 1792. — Gr. Széchenyi István 1792., Scott Walther 1802. születtek.

22. Virgil † 19. — Baseli béke 1499. — Kisleludyt Sándor születet 1772. — Dr. Luther új bolygót fedez föl 1832.

23. Smith József, a mormon apostol 1805., Encke csillagász 1791. születtek. — Lewerrier a Neptun-bolygót fölfedezi 1846.

Közli: V. A.

* *(Erdékes napló.)* Mint a „M. P.” írja, a közelebb elhunyt Gyulay Lajos hagyatéka közt megtalálták Débrentay Gábor naplóját, mely Erdély 1807—1810-iki viszonyaihoz, az ebródi nemzeti szellem viszonyaihoz (minők a kolozvári asinház és m. vásárhelyi nyelvművelő társaság működése) érdekes adatokat tartalmaz. Débrentay a Gyulay Lajos gr. nevelője volt ez időben, s az irodalom terjesztésén buzgólkodván, jegyzetei igen becsesek lehetnek irodalomtörténetünkre is.

* *(Régészeti.)* Lehoczky Tivadar ur Munkácsról a következőket írja: „A lapokban megjelent azon hírrel összefüggőleg, hogy egy debreceni tanár s ügyvéd rövid idő alatt a város közelében nagy mennyiségű obsidián kőtöredéket talált, van azercsem tudatni, miszerint néhány hónap alatt nekem is sikerült Bereg megyében 153 kisebb-nagyobb obsidián műszert és fegyvertöredéket összegyűjteni, mik leginkább az ugynevezett Kraján (Hát-vidéken), hol az első obsidián nyilcsúcsot egy hegyi uton e tavasszon véletlenül találtam, fordultak elő; itt egyszersmind 22 darab kovából lepattogatott műszeköz s nyilcsúcsot találtam. Az obsidián-tárgyak közt érdekesek az igen figyelmes és nagy csinnal készített különféle szív- és háromszög-alakú igen dics nyilcsúcsok, s kétélű késpengék s más, teljeseen még ki nem dolgozott hasítványok, és dió, sőt galambtojás nagyságu nucleusok, azaz obsidiánkő-maradványok. E szerint kétségtelen, hogy az igen régi obsidián-műszeközök, melyekre leginkább régésmesterünk, föliszt Rómer ur tett minket a párisi világkiállítás után figyelmesekké, mindenhol fordulnak elő hazánkban, a homokos alföldi síkságon épen úgy, mint a felvidéki sziklás és bérce hegyein; mely körülményből azt következtethetni, hogy a sötét homályban eltűnt erredévek előtt őskorban hazánk területén egy népjá nyúzott. Ezt azonban leginkább csak összehasonlítás által lehetne biztosan megállapítani. Miért is óhajtható és célszerű lenne, hogy a régészettel foglalkozók, vagy ily régi tárgyakat gyűjtők, néhány jellegesebb példányt az anyag és alak összehasonlításra vévezt akár közvetlenül a nemzeti museumnak, akár a tudományos akadémia archaeologiai bizottságához beküldենék, hogy ott az összehasonlítás szakértőnek megtörténhessen. En részemről saivesen ajánlokozom a Kormányzatnak, kérvén ezennel tisztelettel az illető debreceni gyűjtőt, és honunk nyugoti székén, Győrvármegyén Koroncón lakó régéset, Ebenhöz Ferenz urat, hogy a odra néhány obsidián-műszeköz október 1-ig a mondott helyre juttatni sziveskedjenek.

* *(A bel-áruker expedícióról)* érkezett hivatalos jelentések szerint Pész tengernagy jul. 5-én indult egy kis gőzösön Pekingbe, hogy a kínai kormányval megkísérli a keresk. szerződést; ezután meglátogatja Japánt s valószínűleg még október vége első felétig indul a „Donau” gőzös Délamerikára felé, hogy ott teljesítse küldetését.

* *(Erdékes regényes felismerés.)* A dunagőzhaj-társaság ó-budai gyárművein, ol. szaktálcakalmával a föld egyszerűen beállított nagy négyzeteslül kőmancsokkal díszítve, a legújabb mo-

zaiknak kirakva. Valamely régi fürdő maradványának látszik.

* *(Rendkívül nagy meteor.)* Sept. 6-án este 8 órakor Pesten üstökös-csillag alakjában pompás égi tűnmény mutatkozott az égen, azon különbséggel, hogy farka nem sepru-alakban, hanem hegyes végben végződött. — Roppant sebességgel haladt északnyugotról délkeletnek. Színe világos-zöldes. Farka hossza egyenes vonalban másfél ölnyi lehetett. Futása tarthatott vagy 2 másodpercig, ezután egyszerre megállott és számtalan színtű csikrákat hullatva — eltűnt.

* *(Antalfy Károly),* jobboldali képviselő, a csikszentmihályi kerületben újra megválasztott.

* *(Zenészeti pályázat.)* A pesti nemzeti zenede újra kitűzi a már egyszer kihirdetett, de semmi jó eredményt nem hozott pályázatot egy magyar styblben készitendő, hangversenyi előadásra alkalmas műdalra, melynek szövegét mindenki tetszés szerint választhatja. A pályaművek a szerző nevét rejtő levélke kíséretében 1869. nov. 15. napjáig Ritter Sándor, egyleti titkárhoz küldendő. A pályadíj 10 és 5 db arany.

* *(A horvát bánnak)* beiktatása alkalmával egy buzogány nyujtatott át, mely remekmű a maga nemében. A buzogány esztütbl készült s be van aranyozva; a gomb 6" átmérőjű, s Zrinyi Miklós és társainak arképeit hordja, míg a nyelv a várának halálát, a Szigetvárból való utolsó kitértést ábrázolja. A művészileg készült díszfegyver Politzer, bécsi aranyműves műhelyéből került ki.

N y i l t é r.

Megjelent az „Athenaeum” kiadásában:

(Pest, Barátoktera 7. az.)

„Értekezés a magyarországi magyar birodalomnak népesedési viszonyairól, különös tekintettel az 1869. III. t. cs. értelmében 1870. Január 3-án a magyar korona területén keresztülvendő népszámlálásra.” Összeállítva Dr. Landefer Oszkár kolozvári kir. jogakadémiai tanár által.

Később az annyi ideig elhanyagolt új magyar népszámlálásnak, nem eléggé ajánlhatjuk a fentebbi értekezést mindasoknak, a kik a népszámlálásnak nagyhorderejű országos vállalata iránt érdeklélnek.

Az említett munka az elmélet és gyakorlat igényeinek egyaránt felel meg, a mennyiben egyrészt a népesedési viszonyoknak egyes mondatait tudományos itészet alá vessi, — és másrészt a birodalomnak eddigelé kiderített népesedési tényleges számarányait a legújabb és legbiztosabb források aszerint előtűnteti az ókból, hogy azok az új magyar népszámlálás eredményeivel annak idején tanulságosan összehasonlíthatassanak.

A szakavatottággal és szorgalommal készült értekezésből a szerint legkönnyebb módon meríthetjük azon fogalmakat és ismereteket, — a melyek egy tudományos népszámlálás lényének és fontoságának kellő felismeréshez okvetlen szükségesek. Ára a műnek 50 kr.

Előfizetési felhívás a

„Hazánk a külföld“

színesnyomású mulapokkal megjelenő s

legolcsóbb képes hetilap új évnegyedi folyamára.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 6 frt. | Negyedévre júliustól—októberig . . . 1 frt 50 kr.
Félévre júliustól—decemberig 3 „ | az 1868-ki műmelléklet csomagolása külön 30 „

Szkolya Viktor,
főelölts szerkesztő.

Kiadó és tulajdonos: az „Athenaeum“ társulat.
(Pest, barátok tere 7. szám.)

A legnagyobb vászonruha-raktárban váczi-utcza

„YPSILANTIHOZ“

Pesten,

kaphatók a legolcsóbb árakon a legnagyobb választékban
mindennemű kész fehérneműek urak, hölgyek
és gyermekek számára,

ugymint:

20.000 darabnál több **férfi-ingek** rumburgi, hollandi vagy irlandi vászonból, darabja 2 ft 50 kr, 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft, 4 ft 50 kr, 5 ft, 5 ft 10 kr, 5 ft, 6 ft 50 kr, 7 ft, 8 ft, 10 ft, 12 ft.

10.000 darabnál több **színes férfi-ingek** 1000 különböző mintában 1 ft 50 kr, 1 ft 80 kr, 2 ft, 2 ft 50 kr, 3 ft.

Fehér madapolan-férfi-ingek 1 ft 50 kr, 1 ft 75 kr, 2 ft, 2 ft 50 kr, 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft.

Férfi-gatyák vászonból magyar, főlmagyar vagy francia mintára, 1 ft 75 kr, 2 ft, 2 ft 25 kr, 2 ft 50 kr, 3 ft.

Női-ingek vászonból simák: 2 ft 25 kr, 2 ft 50 kr, 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft, 5 ft, hímözve 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft 50 kr, 5 ft, 6 ft, 8 ft, 9 ft, schweiczi és francia mustrával 4 ft, 4 ft 50 kr, 5, 6, 7, 8, 10 ft.

Női flúz-vállak (Damen-Mieder) 1 ft 50 kr, 2 ft 50 kr, 3 ft, 3 ft 50, 4 ft, 4 ft 50 kr.

Flúz-ingek vászonból, 4 éves 1 ft 80 kr, 2 ft 40 kr, 6 éves 1 ft 85 kr, 2 ft 40 kr, 8 éves 2 ft 2 ft 45 kr, 10 éves 2 ft 10 kr, 2 ft 65 kr, 12 éves 2 ft 40 kr, 2 ft 40 kr, 3, 50, 14 éves 2 ft 65 kr, 3 ft 15 kr, 4 ft 20 kr, 16 évesek 3 ft 50 kr, 4 ft, 4 ft 50 kr.

Szines flúz-ingek, négy éves 1 ft 10 kr, 1 ft 25 kr, hat éves 1 ft 25 kr, 1 ft 40 kr, nyolc éves 1 ft 35 kr, 1 ft 55 kr, tíz éves 1 ft 60 kr, 1 ft 75 kr, tizenkét éves 1 ft 65 kr, 2 ft, tizenöt éves 1 ft 75 kr, 2 ft 10 kr, tizenhat éves 1 ft 75 kr, 2 ft 20 kr.

Mindenemű töl, alsó-mellények, nadrágok, harisnyák és egyéb téli csikkek férfiak és hölgyek számára nagy választásban.

Főraktára a legjobb amerikai trínollának mindenféle színben 2 ft, 2 ft 25 kr, 2 ft 50 kr, 3—5 ftig.

Szines alsó-szoknyák 4 ft 75 kr, 5 ft, 5 ft 50 kr, 6 ft, 7—10 ftig.

Es sok egyéb kész fehérnemű csikkek, melyekről az árjegyzék kívánatra bérmentesen elküldetik. Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat rumburgi, hollandi és irlandi vásznakban, vége 27, 28, 30, 32, 35, 40—120 ftig.

Óraszívazon vége 19 ft, 12 ft 50 kr, 13, 14, 15, 16, 18, 20—25 ftig.

Vászonzebekendők, tucatsja 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft, 4 ft 50 kr, 5 ft, 6 ft, 7 ft, 8 ft, 9 ft, 10 ft, 20 ftig.

Törülközők, tucatsja 5 ft 50, 6 ft, 6 ft 50, 7, 8, 10, 12—20 ftig.

Szines ággy kanavász vége 9, 10, 11, 12, 13—16 ftig.

Vászon asztalkendők, tucatsja 5 ft, 5 ft 50 kr, 6 ft 30 kr, 6 ft 60 kr, 7 ft 50 kr, 8—12 ft. **Ábraszok** minden nagyságban 6 személytől 24-jg asztalt letelek 6, 12, 18 és 24 személyre.

Nagy választás a gyertyák, piquet és tricót paplanokból, kávés és csomagekendőköl.

Menyasszonyi készletek bevárárlásánál fehérneműnk ropantalmassa következtébenjoly helyzetben vagyunk, hogy a legnagyobb memységot mindenkor készen szolgáltatjuk.

Küldeményeket minden irányban mártáttal még a levél érkezte napján azonnal elküldünk és csomagolást nem számítunk, ugyssintén megrendelések leghamarabb elkészítetnek.

Kollarits József és fiai

K. 865. N. 1510. H. 1349. F. 126. M. 39. Ü. 34. Hk. 17. Hp. 8. I. 12.

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Sommi Ússhaj (több)

MELANOGENE

Diogenemartól Rouenből. Gyár: Rouenben, rue Saint-Nicolas 39.

A haj és szakálnak pillanatnyi gyors, — bármely árnyasatu, a bőrre néve minden kártékony hatása nélkül festésére.

Ezen festőszert legjobb valamennyi eddig használtak közt. Főraktár: Pesten Török J. gyógyszerész úrnál, király-utca 7. sz. Ara 3 ft 50 kr, postán 30 krral több.

Az

„Athenaeum“-ban megjelent:

Jókai Mór: *A szerelem bolondjai.*

E regény talán legnagyobb sensatiót költött a kedvelt regényíró minden eddig megjelent művei közt. Cselekvénye a legújabb mult politikai világban, az ugynevezett provisoriumban játszik. A nélkül, hogy személyeket festene, ismerősök előttünk mindezen alakok: a méltóságos úrtól — ki mindenféle kormány alatt méltóságost játszik, az élelmes bankáron s a divathölgyn át egész a cirkus bohócáig; ugyssintén a nádály-természeti államhivatalnokoktól a nemessziví katonáig. — Társadalom-politikai korrajz emlí, mely e tekintetben mintegy folytatása a külföldön is oly nagy érdekeltséggel fogadott „Új földesur“-nak a előre is örülünk a kedves fogadtatásnak, melyet e mű mind a szomszéd-némét, mind a távolabbi Angol irodalomban magának s irodalmunknak szerez. 4 kötet 4 ft.

Beck Károly. *Mater dolorosa.* Elbeszélés. Ford. Beck Hugo 1 frt.

Serédi Ilma naplója. Francziából Toldy István 1 frt 50 kr.